

Nr 84

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1955/56 till poliskåren i Boden m. m.; given Stockholms slott den 18 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen ges en kort översikt av det förslag till ny polisorganisation inom Bodens och Kalix skyddsområden samt gränstrakterna mot Finland, vilket framlagts av 1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län. Till följd av den kritik, som framförts mot förslaget vid remissbehandlingen, förordas en fortsatt utredning av frågan om den lämpligaste organisationen inom berörda områden. Den nuvarande polisorganisationen inom dessa områden avses således att bibehållas åtminstone ännu ett budgetår. Anslag begäres till poliskåren i Boden för budgetåret 1955/56.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikesärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkterna nr 183 och 184, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 beräkna dels till Poliskåren i Boden: Avlöningar ett förslagsanslag av 594 000 kronor, dels ock till Poliskåren i Boden: Omkostnader ett förslagsanslag av 126 600 kronor.

I samband med min preliminära anmälan av dessa anslagsfrågor framhöll jag, att de sakkunniga, vilka i juni 1953 tillkallades för att utreda polisväsendets organisation i vissa delar av Norrbottens län och därmed sammanhängande spörsmål — vilka sakkunniga antagit benämningen 1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län — den 1 oktober 1954 avlämnat betänkande med förslag angående polisväsendets organisation inom Bodens och Kalix skyddsområden samt gränstrakterna mot Finland. Med hänsyn till att beredningen av ärendet, vilket varit föremål för remissbehandling, vid tidpunkten för statsverkspropositionens färdigställande icke hade kunnat slutföras, förordade jag, att förenämnda båda anslag i riksstatsförslaget för budgetåret 1955/56 upptoges med allenast preliminärt beräknade belopp.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

I. Allmän översikt över organisationsfrågorna

Norrbottens län utgör ett gränslän. Inom länet förekommer vidare två betydelsefulla militära skyddsområden, Bodens och Kalix skyddsområden. Nu nämnda förhållanden har medfört, att särskild uppmärksamhet måst ägnas den polisverksamhet, som omfattar främlingskontrollen, den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m. samt bevakningen av militära anläggningar och förråd. På grund härav

har polisväsendet inom de berörda områdena av länet kommit att utformas på ett sätt, som avviker från polisorganisationen i övrigt i riket.

Inom Bodens och Kalix skyddsområden samt inom området närmast landgränsen mot Finland finnes — förutom de vanliga kommunala polis-kårerna i städerna Luleå och Haparanda och på landsbygden samt statspolisen i Luleå — dels en helt statlig poliskår i Boden för reguljär polisverksamhet i Bodens stad samt bevakning inom Bodens skyddsområde, dels en statlig skyddsområdespolis i Kalix skyddsområde, och dels statspolispatruller i Tornedalen, vilka — formellt anslutna till statspolisavdelningen i Luleå — har till huvudsaklig uppgift att kontrollera främlings- trafikerna vid gränsen mot Finland. Vissa polisuppgifter fullgöres dessutom av den tullverket tillhörande kust- och gränsbevakningspersonalen.

Den statliga poliskåren i Boden inrättades år 1942 (prop. 342/1942, riksd. skr. nr 458/1942), varvid förutsattes, att den statliga polisen i Boden även skulle sörja för den reguljära polisverksamheten i staden. Statens åtagande i detta hänseende har reglerats i ett avtal mellan Kronan och staden, varigenom Kronan på vissa villkor — innefattande bl. a. viss årlig ersättning från staden jämte kostnadsfri tillgång till lokaler m. m. — övertagit den skyldighet att sörja för polisverksamhetens upprätthållande i Bodens stads polisdistrikt, som åligger städer enligt lagen om polisväsendet i riket. Avtalet, som icke är tidsbestämt, innehåller ej någon bestämmelse ifråga om uppsägning.

Den statliga polisen i Kalix skyddsområde tillkom i april 1948 som ett provisorium, sedan bevakningen inom området genom militär personal upphört.

Den nu gällande organisationen inom de berörda områdena har sålunda uppbyggts så småningom genom partiella beslut. Den har därvid blivit oenhetligt utformad och detta har medfört olägenheter och svårigheter vid polisarbetets fullgörande. På grund härav har frågan om en mera ändamålsenlig organisation av polisväsendet inom de berörda områdena ansetts böra närmare utredas.

Genom beslut i juni 1953 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda polisväsendets organisation i vissa delar av Norrbottens län och därmed sammanhängande spörsmål. Såsom jag inledningsvis nämnt har de sakkunniga numera slutfört sitt uppdrag och avlämnat förslag till en ny polisorganisation inom de berörda områdena.

Enligt de sakkunniga synes ett flertal lösningar av organisationsspörsmålen kunna ifrågakomma. Utredningen har närmare undersökt tre alternativ, nämligen en helt kommunal polisorganisation, en delvis statlig organisation, som bygger på den befintliga statliga poliskåren i Boden, och slutligen en sådan organisation, som bygger på ett förstatligande av den nu kommunala poliskåren i Luleå.

En helt kommunal polisorganisation skulle enligt utredningen innebära, att den kommunala polisen inom de berörda områdena utökades, så att den under vederbörande landsfiskals ledning kunde ombesörja även bevakningen av militära anläggningar och förråd samt främlingskontrollen. Utbyggnaden skulle ske genom att polisdistrikten inom skyddsområdena och i gränstrakterna mot Finland jämlikt 4 § polislagen ålades att för de speciella uppgifterna anställa ett angivet antal polismän för hela rikets behov. Polisdistrikten skulle gottgöras kostnaderna i anledning av utökningen genom statsbidrag enligt 15 § 1 mom. polislagen. Ett genomförande av den här skisserade lösningen skulle förutsätta, att avtalet mellan Kronan och Bodens stad bringades att upphöra samt att den statliga poliskåren i Boden och Kalix avvecklades.

Med en delvis statlig polisorganisation med Boden som basort skulle den statliga polisen i Boden bibehållas och utökas med den statliga skyddsområdespolisen i Kalix. Statspolisens patruller i Tornedalen skulle indragas och den statliga poliskåren skulle ökas med motsvarande antal polismän. Landsfiskalen i Boden skulle under landsfogden i länet vara chef för den statliga poliskåren. Från denna skulle personalen placeras ut till tjänstgöring i de olika polisdistrikten för bevakning och främlingskontroll.

Med en delvis statlig polisorganisation med Luleå som basort skulle polisverksamhetens upprätthållande i Luleå övertagas av staten mot viss avtalsmässigt reglerad ersättning m. m. Till den statliga poliskåren i Luleå skulle anknytas personal för de speciella uppgifterna inom skyddsområdena och i gränstrakterna mot Finland. Den statliga poliskåren skulle vidare dimensioneras så, att den även kunde fullgöra de arbetsuppgifter, som nu åvilar statspolisavdelningen i Luleå. En polismästare skulle vara chef för kåren, vilken skulle lyda under landsfogden som länspolischef och länsstyrelsen som högsta polismyndighet. Från poliskåren skulle personal utplaceras i de olika polisdistrikten för ombesörjande av bevakningsuppgifter och främlingskontroll. Enligt den här angivna organisationen skulle Bodens stad själv svara för den reguljära polisverksamheten inom staden. Gällande avtal mellan Kronan och staden måste därför bringas att upphöra.

Utredningen har förordat ett genomförande av Luleå-alternativet.

Över förslaget har yttranden avgivits av länsstyrelsen i Norrbottens län — efter hörande av landsfogden och ett flertal polischefer i länet m. fl. — statskontoret, generaltullstyrelsen, riksåklagarämbetet, chefen för armén — efter hörande av militärbefälhavaren i VI militärområdet, kommandanten i Boden och försvarsområdesbefälhavaren i Kalix försvarsområde — statspolisintendenten, statens lönenämnd samt polisväsendets organisationsnämnd.

Vidare har yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Boden, Luleå och Haparanda, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska polisförbundet, Sveriges juristförbund och Tornedalskommunernas förbund.

Remissmyndigheterna har i allmänhet motsatt sig ett genomförande av utredningens förslag. Endast statskontoret och stadsfullmäktige i Luleå har tillstyrkt detsamma. Statspolisintendenten, polisväsendets organisationsnämnd, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska polisförbundet, Tornedalskommunernas förbund, två polischefer och föreningen Norrbottens läns landsfiskaler framhåller, att utredningen till närmare övervägande bort upptaga frågan om ett förstatligande av hela polisväsendet i de av utredningen berörda områdena. Stadsfullmäktige i Boden förordar, att utredningens Boden-alternativ genomföres. Staden utgår ifrån, att avtalet mellan Kronan och staden är ouppsägbart, och har till stöd härför åberopat viss utredning. Landsfogden i Norrbottens län har — med instämmande av ett flertal polischefer — förordat ett modifierat Luleå-alternativ, enligt vilken staden skulle svara för den reguljära polisverksamheten därstädes. Den statliga poliskåren skulle omfatta personal för bevakning och främlingskontroll samt för statspolisuppgifter. Länsstyrelsen finner sig kunna godtaga såväl utredningens som landsfogdens Luleå-förslag.

Med hänsyn till den kritik, som framförts mot ett genomförande av utredningens förslag, anser jag, att detsamma ej nu bör läggas till grund för proposition i ämnet. Frågan torde i stället böra göras till föremål för fortsatt utredning. Härvid synes mig det av landsfogden i Norrbottens län framlagda, av länsstyrelsen understödda förslaget böra närmare övervägas. Oberoende av vilken lösning som väljes, torde förhandlingar i frågan böra upptagas med representanter för Bodens stad. Därest det i anslutning till dessa förhandlingar anses påkallat, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att uppsäga det gällande avtalet mellan Kronan och staden.

I enlighet med det anförda skulle den nuvarande polisorganisationen inom skyddsområdena och i gränstrakterna mot Finland bibehållas åtminstone ännu ett budgetår. I här förevarande sammanhang skulle alltså blott upptagas anslagsbehovet för budgetåret 1955/56 till den statliga poliskåren i Boden.

II. Anslagsäskanden för budgetåret 1955/56

1:o) Poliskåren i Boden: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	520 000	506 458
1954/55 (statsliggaren s. 1105)	530 000	
1955/56 (förslag)	526 700	

Yrkande

Polischefen i Boden (skr. 4/9 1954) hemställer, att anslaget höjes med 64 900 kronor.

	Ökn. el. minskn.
1. <i>Personalförstärkningar:</i>	
1 polisassistent Ca 17	+ 11 208
2. <i>Omräkning:</i>	
a) Förändringar i anledning av polislönereglementet	+ 52 309
b) Arvode till en biträdande hästskötare.....	— 3 300
c) Löneklassuppflyttningar	+ 5 825
d) Avrundning	— 1 142
	+ 64 990

Motiv

1) Boden har till följd av sin egenskap av stor garnisonsstad och viktigt kommunikationscentrum inom länet fått ett växande trafikproblem. En mycket stor del av genomfartstrafiken liksom den avsevärda militära trafiken jämte all egentlig inomstadstrafik belastar nämligen stadens huvudgata. Denna är icke dimensionerad för den ökade trafiken och ett antal farliga trafikknutpunkter har därför uppstått längs densamma. På grund av angivna förhållanden har behovet av en skärpt trafikövervakning samt regelbunden trafikundervisning trätt i förgrunden. Möjligheterna att genomföra en sådan övervakning och undervisning är emellertid små. Ordningsavdelningens personalstyrka, vilken består av en förste polisassistent, fem förste konstaplar samt åtta konstaplar, har redan tidigare varit knapp. Till följd härav har endast en sporadisk trafikövervakning och trafikundervisning kunnat bedrivas. För att avhjälpa uppkomna svårigheter kräves åtminstone en befattningshavare, som kan ägna avsevärd tid åt att fortlöpande planlägga och leda trafikövervakning och trafikundervisning, instruera personalen om aktuella trafikfrågor samt ägna särskild uppmärksamhet åt trafikförhållandena i staden m. m.

En godtagbar lösning av personalproblemet vore enligt polischefen, att ordningsavdelningen uppdelades på dels en ordningsavdelning för bl. a. trafikuppgifter och dels en ordonnansavdelning. För den direkta ledningen av sistnämnda avdelning bör inrättas en tjänst som polisassistent i Ca 17. Härigenom skulle vinnas såväl en nödvändig effektivisering av kårens verksamhet ifråga om trafiken inom staden som en kontinuerligare, direktare och fastare ledning av ordonnanspolisens arbete.

2 a) Det ökade medelsbehovet i anledning av ikraftträdandet av polislönereglementet hänför sig främst till lönehöjningar, ekiperingshjälp och ekiperingsbidrag, beredskapsersättning samt höjda vikariats- och övertidsersättningar.

2 b) Till följd av 1954 års riksdags beslut om indragning av polisrytteriet vid poliskåren i Boden torde något arvode till en biträdande hästskötare icke längre böra beräknas.

Yttranden

1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län anser de skäl, som anförts för en personalökning, ej övertygande och de synes i varje

fall icke nödvändiggöra en ökning av personalen, innan ställning tagits till utredningens förslag till polisorganisation.

Statskontoret. Innan ställning tagits till det av 1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län avgivna förslaget till ny polisorganisation läser någon utökning av den nuvarande personalstaten för bodenpolisen ej böra vidtagas. Polischefens yrkande om förstärkning av ordningsavdelningen vid kåren med en polisassistenttjänst bör därför ej föranleda någon åtgärd. Med anledning av yrkandet om medelsanvisning för beredskapsersättning erinras, att chefen för civildepartementet vid anmälan av propositionen nr 75/1954 framhållit vikten av att polischef ej påfordrade beredskapstjänst i större utsträckning än som med hänsyn till kravet på polistjänstens behöriga fullgörande vore oundgängligen nödvändigt.

Departementschefen

Såsom jag tidigare anfört synes det av 1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län framlagda förslaget angående polisväsendets organisation inom Bodens och Kalix skyddsområden samt gränstrakterna mot Finland icke nu böra läggas till grund för proposition i ämnet. Den fortsatta utredning, som jag anser böra utföras, synes böra bedrivas i sådan takt, att åtminstone ett principförslag till ny organisation kan underställas nästa års riksdag. I avbidan på frågans slutliga lösning anser jag all personalförstärkning inom den nuvarande organisationen böra undvikas. Jag är således ej beredd förorda inrättande av den föreslagna befattningen som polisassistent.

Till den av polischefen angivna kostnaden i anledning av det nya polislöneordningset — cirka 52 000 kronor — torde böra läggas ett belopp av 2 000 kronor i ökade ersättningar för obekvämt arbetstid enligt förslag i proposition nr 21 till 1955 års riksdag. Härtill kommer en automatisk utgiftsökning för löneklassuppflyttningar av i runt tal 5 000 kronor. Den av 1954 års riksdag beslutade indragningen av polisrytteriet vid kåren medför däremot ett med 3 300 kronor minskat medelsbehov.

På grund av det anförda och då de beslutade ändringarna i grundlönebeloppen föranleder en omräkning av vissa anslagsposter beräknas anslaget sålunda: avlöningar till ordinarie tjänstemän 459 800 (+ 149 700) kronor, arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, oförändrat 2 900 kronor, avlöningar till icke ordinarie personal 104 300 (+ 16 600) kronor samt rörligt tillägg 69 700 (— 110 600) kronor.

Genom skiljedom den 3 juni 1954 har ersättningen från Bodens stad för tiden 1/7 1952—30/6 1957 bestämts till femton procent av kronans utgifter under varje budgetår för löner och omkostnader beträffande personal, som huvudsakligen är sysselsatt inom staden. För nästa budgetår torde man preliminärt böra räkna med ett ersättningsbelopp av i runt tal 110 000 kronor.

Anslaget bestämmes alltså till (459 800 + 2 900 + 104 300 + 69 700 — 110 000) 526 700 (— 3 300) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för poliskåren i Boden, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1955/56:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	459 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 900
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	104 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	69 700
	Kronor 636 700

Särskilda uppbördsmedel

Ersättning från Bodens stad	110 000
	Summa kronor 526 700;

b) till *Poliskåren i Boden: Avlöningar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 526 700 kronor.

2:o) Poliskåren i Boden: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	154 000	166 206
1954/55 (statsliggaren s. 1107)	104 500	
1955/56 (förslag)	118 000	

Yrkande

Polischefen i Boden (skr. 4/9 1954) hemställer, att anslaget höjes med 28 100 kronor.

	Utgifter 1953/54	Anslag 1954/55	Förslag	Ökn. el. minskn.
1. <i>Sjukvård m. m.</i>	4 669	2 000	2 500	+ 500
2. <i>Reseersättningar</i>	20 683	14 000	17 500	+ 3 500
3. <i>Expenser:</i>				
a) Lyse och vatten	1 066	2 300	1 800	— 500
b) Övriga expenser	41 173	35 000	36 700	+ 1 700
4. <i>Övriga utgifter:</i>				
a) Inköp av bilar	49 947	—	16 700	+ 16 700
b) Spilthyra och furage m. m. för hästar	8 503	10 000	—	— 10 000
c) Inköp och underhåll av uniformer	9 250	9 500	7 000	— 2 500
d) Inköp av viss utrustning för trafikövervakningsändamål	—	—	18 200	+ 18 200
e) Inköp av hundar	—	—	500	+ 500
				+ 28 100

Motiv

1) På grund av belastningen torde posten bära uppräknas med föreslaget belopp.

2) Av den begärda anslagshöjningen hänför sig 2 500 kronor till ökade traktamentskostnader i anledning av beslut av 1954 års riksdag, att elev i statens polisskola, som är berättigad till oavkortad lön under utbildningstiden, skall äga åtnjuta visst jämkat traktamente under den tid utbildningen pågår. Återstående belopp, 1 000 kronor, har beräknats för oförutsedda behov.

3 a) Posten bör på grund av belastningen nedräknas med 500 kronor.

3 b) Av ökningen hänför sig 1 000 kronor till utgifter för skrivmateriel m. m., 200 kronor för uppmuntran åt personer, som samarbetar med polisen, samt 1 000 kronor till personalvård såsom understödjande av kårens skytte- och idrottsklubb m. m. Hyran för de kontorslokaler, som kåren förhyr utom polishuset, har numera fastställts av hyresnämnden i Boden, vilket medfört ett med 500 kronor minskat medelsbehov.

4 a) En av kårens bilar är försliten och behöver utbytas. Den nya bilen, vilken bör vara av typen stationsvagn, beräknas med utrustning kosta 19 700 kronor. Försäljningssumman för den gamla bilen uppskattas till 3 000 kronor.

4 b) På grund av indragningen av polisrytteriet vid kåren torde delposten kunna utgå.

4 c) För inköp av uniformer till polisaspiranter och extra polismän torde för nästa budgetår bära beräknas 7 000 (— 2 500) kronor.

4 d) Det äskade beloppet avses för anskaffning av bilvägar jämte domkrafter, ljud-, ljus- och hastighetsmätare samt diverse trafikundervisningsmateriel.

4 e) En av kårens hundar behöver utbytas.

Yttrande

Statskontoret. Förslaget att visst mindre belopp skulle få disponeras av delposten till övriga expenser för ersättning till enskilda personer, vilka samarbetar med polisen, föranleder ej erinran från statskontorets sida. För ändamålet torde emellertid ej behövas någon uppräkningspost. Förslaget om ökning av expensposten för personalvård avstyrkes. Fråga om medelsanvisning för angivna ändamål torde bära prövas av Kungl. Maj:t efter framställning i särskild ordning. Statskontoret finner ej heller i övrigt skäl föreligga för förhöjning av posten till övriga expenser. Vad beträffar polischefens förslag om anskaffande av viss engångsutrustning för trafikövervakningsändamål, torde denna verksamhet bära tillgodoses av statspolisen. Medel härför synes därför ej bära beräknas under anslaget.

Departementschefen

Anslagsposten till sjukvård torde böra upptagas till oförändrat belopp.

Vad angår polischefens förslag till ökning av anslagsposten till reseersättningar vill jag framhålla, att enligt gällande bestämmelser bl. a. traktamente till befattningshavare vid kåren, vilka undergår annan undervisning vid statens polisskola än konstapelsutbildning, skall gäldas från anslaget till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. Med hänsyn härtill torde, enligt vad jag inhämtat, kårens reseanslag i och för sig kunna nedräknas med 9 600 kronor. För att tillgodose behovet av en viss marginal för oförulsedda utgifter förordar jag dock, att minskningen begränsas till 9 000 kronor.

Emot förslaget om medelsanvisning till bränsle och lyse (— 500) har jag intet att erinra.

För övriga expenser beräknar jag 36 000 kronor, vilket innebär en uppräkning med 1 000 kronor, avseende ökade kostnader för skrivmateriel m. m.

Ifråga om anslagsposten till övriga utgifter har jag intet att erinra mot polischefens förslag i vad avser delposterna till spilthyra och furage m. m., inköp och underhåll av uniformer samt inköp av hundar. För inköp av motorfordon beräknar jag 16 000 kronor. Anskaffning av trafikövervakningsmateriel för möjliggörandet av en skärpt trafikövervakning i Boden och inom skyddsområdet i övrigt synes mig angelägen. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att den statliga polisen även har att ombesörja de lokala polisuppgifterna i Bodens stad. I dessa uppgifter ingår bl. a. trafikövervakningen i staden. För angiven materiel beräknar jag 18 000 kronor. I enlighet med det anförda skulle det ökade medelsbehovet under anslagsposten till övriga utgifter bli 22 000 kronor.

Vid bifall till mina förslag skulle anslaget uppföras med (104 500 — 9 000 — 500 + 1 000 + 22 000) 118 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Poliskåren i Boden: Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 118 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Göran Herner